

Znane, nieznane, zapomniane. Huty szkła w Guberni Wołyńskiej w latach 1863–1914

Na terenie utworzonej w roku 1792 guberni wołyńskiej już na początku XIX w. działało ok. 20 hut szkła. Dla ich założenia wykorzystywano naturalne zasoby surowcowe, znakomity piasek szklarski i łatwy dostęp do drewna, podstawowego opału w hucie. Ponieważ skomplikowane stosunki polityczno-gospodarcze po powstaniu styczniowym w 1863 r. często uniemożliwiały rozwój przemysłu na wyższym poziomie czy zatrudnianie wyspecjalizowanych pracowników, stąd huty poprzestawały na produkcji półfabrykatów lub wyrobów codziennego użytku.

Zachowana dość uboga literatura w języku polskim wręcz uniemożliwia dokładne przesledzenie rozwoju hutnictwa szkła na terenie guberni wołyńskiej. Podstawowym materiałem źródłowym pozostają spisy i rejestry działających fabryk na terenie Rosji wydawane w języku rosyjskim przez oficjalne rosyjskie urzędy statystyczne.

W roku 1871 Jerzy Tadeusz Stecki pisał: „O hutach szklanych na Wołyniu wspominać prawie nie warto, jest ich wprawdzie kilkanaście, lecz nad proste butelki i kieliszki szynkowe nic prawie więcej nie wydają”. Choć opinia ta wydaje się nad wyraz krytyczna, to nie można zapomnieć, że Nowicki w 1870 wymienił z nazwy 25 działających w guberni hut, dodając: „innych mniej znacznych nie jestem w stanie wyliczyć”. W 1873 na Wystawie Powszechnej w Wiedniu jako jedyna z hut wołyńskich swoje wyroby pokazała huta Weinsteina z Nowozawodzka pod Żytomierzem, która specjalizowała się w zwykłych butelkach, zatrudniała ok. 100 pracowników i produkowała rocznie 2 miliony sztuk. W ostatniej ćwierci XIX w. w statystycznych raportach rocznych wykazywano działające huty szkła w powiatach: łuckim, nowogradwołyńskim, owruckim, rówieńskim, włodzimierskim i żytomierskim, których liczba wahała się między 25 a 30, które na początku XX w. sukcesywnie likwidowano. W „Księdze adresowej przemysłu handlu i finansów” z 1922 na terenie województwa wołyńskiego wymieniono zaledwie 4 huty szkła: w powiecie łuckim – Bogusławkę, zał. w 1854 i Zofiówkę, zał. w 1896, oraz w powiecie rówieńskim – Mydsk, zał. w 1870 i Mało-Siedliszcze, zał. w 1895.

Ze względu na transkrypcję polskich lub żydowskich nazwisk właścicieli lub arendarzy oraz nazw miejscowości na język rosyjski (co czasami zniekształcało ich pierwotne brzmienie) identyfikacja hut szkła jest często niemożliwa, szczególnie wtedy, gdy huta działała krótko i została wymieniona jednorazowo.